

Siły zbrojne jako instrument odgrywania roli dobrego obywatela społeczności międzynarodowej przez Nową Zelandię w trzeciej dekadzie XXI wieku

MARCIN LASOŃ

ORCID: 0000-0001-8008-3325

Uniwersytet Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Wydział Prawa, Administracji i Stosunków Międzynarodowych, Katedra Polityki Bezpieczeństwa Międzynarodowego

e-mail: mlason@afm.edu.pl

Słowa kluczowe Nowa Zelandia, siły zbrojne, NZDF, dobry obywatel społeczności międzynarodowej, trzecia dekada XXI wieku

Abstrakt

W artykule przedstawiono siły zbrojne Nowej Zelandii (NZDF) jako instrument polityki zagranicznej tego państwa, wykorzystywany w ramach odgrywania przez nie roli dobrego obywatela społeczności międzynarodowej. W związku z tym główne pytanie badawcze, na które poszukiwano odpowiedzi, brzmi: Jakie są zadania i działania realizowane przez NZDF w operacjach wojskowych poza granicami państwa w połowie trzeciej dekady XXI wieku? Za pytania pomocnicze uznać można: Jak jest definiowana rola dobrego obywatela społeczności międzynarodowej? Jakie są główne założenia polityki zagranicznej Nowej Zelandii? Jakie miejsce w założeniach polityki zagranicznej zajmują siły zbrojne? Przyjęto założenie, że NZDF jest instrumentem polityki zagranicznej Nowej Zelandii, który wykorzystywany jest do odgrywania przez to państwo roli dobrego obywatela społeczności międzynarodowej, co zostanie w dalszej części artykułu udowodnione. By odpowiedzieć na postawione pytania sięgnięto po szereg dokumentów dotyczących NZDF, polityki zagranicznej i polityki obronnej Nowej Zelandii i zanalizowano ich treść przy użyciu podejścia realistycznego do stosunków międzynarodowych. W związku z tym wykorzystano następujące metody badawcze: behawioralną, decyzyjną, instytucjonalną oraz analizę ilościową i jakościową zawartości dokumentów. Włączono również niezbędną literaturę przedmiotu, przede wszystkim prace naukowców nowozelandzkich zajmujących się podjętą problematyką, takich jak Roberta Ayson'a czy Beth K. Greener. Analiza zgromadzonych materiałów wykazała, że NZDF stanowił narzędzie realizacji roli dobrego obywatela społeczności międzynarodowej przez Nową Zelandię w omawianym okresie i prawdopodobnie będzie nim również w najbliższej przyszłości.

The Armed Forces as an Instrument of Playing Role a Good International Citizen by New Zealand in the third Decade of the 21st Century

Keywords

New Zealand, armed forces, New Zealand Armed Forces, NZDF, a good international citizen, the third decade of the 21st century

Abstract

The aim of the article is to present the New Zealand Armed Forces (NZDF) as an instrument of New Zealand's foreign policy, especially in terms of its role in playing the role of a good international citizen. Therefore, the main research question is: What are the tasks and activities carried out by the NZDF in military operations abroad in the mid-third decade of the 21st century? Auxiliary questions include: 1) How is the role of a good international citizen defined?; 2) What are the

main assumptions of New Zealand's foreign policy?; 3) What is the place of the armed forces in the assumptions of foreign policy?; Considering this, the main research assumption is that the NZDF constitutes an instrument of New Zealand's foreign policy, which is used by this country to play the role of a good international citizen, as will be proven.

In order to answer these questions, a number of documents on the NZDF, New Zealand's foreign and defence policy were analysed, with their content examined using a realistic approach to international relations. Therefore, the following research methods are applied: behavioural, decision-making, institutional, as well as quantitative and qualitative analysis of the content of documents. The necessary literature on the subject was also used, primarily works of New Zealand scholars dealing with the issues, e.g. Robert Ayson or Beth K. Greener. All this made it possible to establish that the NZDF is an instrument for New Zealand to play the role of a good international citizen during the analysed period, and will continue to be so in the near future.

Wprowadzenie

W czasach, gdy znaczenie sił zbrojnych w stosunkach międzynarodowych ponownie rośnie, a państwa coraz częściej wykorzystują je do rozwiązywania konfliktów, zasadne jest przyjrzenie się polityce Nowej Zelandii dotyczącej użycia tych sił. Nowa Zelandia należy do grona państw małych, a te z założenia dążą do utrzymania istniejącego porządku międzynarodowego opartego na prawie, które zapewnia im ochronę. Nie mają bowiem możliwości przeciwstawienia się w sposób siłowy zakusom mocarstw, gdyby takie wobec nich się pojawiły. W związku z tym rząd Nowej Zelandii stara się na różne sposoby promować przestrzeganie podstawowych zasad prawa międzynarodowego i zachowywać aktywność na arenie międzynarodowej, mimo izolacji geograficznej. Słusznie bowiem przyjęto w drugiej dekadzie XXI wieku, że położenie geograficzne nie chroni już tego państwa przed współczesnymi zagrożeniami bezpieczeństwa.

Jednym z działań podejmowanych na arenie międzynarodowej jest wykorzystanie Sił Obronnych Nowej Zelandii (New Zealand Defence Forces – NZDF) w różnego rodzaju operacjach wojskowych poza granicami państwa. Udział ten ma na celu realizację kilku zadań: od prewencji wobec pojawiających się zagrożeń, przez ochronę linii komunikacyjnych – zwłaszcza morskich – po udzielanie pomocy państwom będącym ofiarami agresji.

Operacje te realizowane także we współpracy z partnerami uznawanymi przez władze za kluczowych dla bezpieczeństwa i obronności Nowej Zelandii. Tym samym NZDF służy również do budowania i wzmacniania relacji z wybranymi państwami. Preferowaną formą aktywności w zakresie operacji wojskowych pozostają misje pokojowe ONZ, choć ich znaczenie bywa różnie akcentowane w zależności od sytuacji politycznej, również wewnętrznej. Udział w nich stanowi dla władz argument potwierdzający, że w ten sposób Nowa Zelandia odgrywa rolę dobrego obywatela społeczności międzynarodowej. Tym samym NZDF, jako instrument polityki państwa w tym zakresie, wnosi w to istotny wkład.

Udowodnienie tej tezy jest ważnym uzupełnieniem wyników badań prowadzonych w Polsce, dotyczących zarówno Nowej Zelandii, jak i – szerzej – wykorzystania przez małe państwa sił zbrojnych do odgrywania wybranej roli międzynarodowej.

Terminologia

Współcześnie trudno byłoby kwestionować znaczenie sił zbrojnych w polityce zagranicznej państwa. Zakończył się bowiem okres korzystania z tzw. dywidendy pokojowej, a jednocześnie podważana jest teza, że rozwój prawa międzynarodowego, relacji handlowych oraz internacjonalizacja kolejnych sfer życia wyeliminuje użycie siły ze stosunków międzynarodowych. W związku z tym obserwuje się renesans znaczenia sił zbrojnych jako instrumentu polityki zagranicznej państwa i realizowania przez nie celów politycznych – za pomocą, jak to ujął Carl von Clausewitz, „innych środków” (Clausewitz, 1995, s. 23–27). Przy czym należy podkreślić, że w wypadku systemu unipolarnego i odgrywania przez USA roli światowego policjanta, jednocześnie podważana jest teza, że rozwój prawa międzynarodowego, relacji handlowych oraz internacjonalizacja kolejnych sfer życia wyeliminuje użycie siły ze stosunków międzynarodowych (Brown, 2003).

Nie ma potrzeby przywoływania szeregu definicji pojęć „polityka zagraniczna” i „siły zbrojne”. Należy przyjąć za Erhardem Cziomerem, że polityka zagraniczna państwa to: „proces formułowania i realizacji interesów narodowo-państwowych w stosunku do innych państw i uczestników systemu międzynarodowego” (Cziomer, Zyblikiewicz, 2004, s. 106). Jednym ze środków jej realizacji jest siła militarna, występująca obok środków politycznych, prawnych, ekonomicznych i psychologicznych (Cziomer, Zyblikiewicz, 2004, s. 122–123). Na siłę militarną, według Ireneusza Topolskiego (Topolski, 2004, s. 29), składają się kompleks militarno-przemysłowy oraz siły zbrojne.

Według autorów *Słownika terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego* siły zbrojne to:

wyspecjalizowany organ państwa, przeznaczony do ochrony i obrony jego interesów przez wykorzystanie go jako czynnika odstraszania przed agresją lub – w razie konieczności – prowadzenia walki zbrojnej aż do osiągnięcia założonego celu politycznego. Z punktu widzenia struktur organizacyjnych można je podzielić na: regularne i nieregularne siły zbrojne, a z punktu widzenia charakteru prowadzonych działań: na wojska operacyjne oraz siły i środki obrony terytorialnej, zaś ze względu na środowisko, w którym prowadzą działania: na wojska lądowe, siły powietrzne i marynarkę wojenną (Kaczmarek, Łepkowski, Zdrodowski, 2008, s. 121).

Autorzy definicji podkreślili, że siły zbrojne służą osiągnięciu celów politycznych. W przypadku polityki zagranicznej są one wykorzystywane do wspierania realizacji interesów państwa na arenie międzynarodowej, w tym wykonywania zobowiązań międzynarodowych i sojuszniczych (Kaczmarek i in., 2008, s. 25). Należy je traktować jako środek ostateczny. Nadużywanie siły militarnej jest bowiem niedopuszczalne – zarówno z uwagi na ograniczenia wynikające z prawa międzynarodowego, jak i na konsekwencje jej użycia.

Z perspektywy podmiotu artykułu, którym jest Nowa Zelandia, przyjęto, że siły zbrojne wykorzystywane są do odgrywania roli w polityce zagranicznej nazywanej „dobrym obywatelem społeczności międzynarodowej” (*a good international citizen*). Lucyna Czechowska (2017, s. 7–22) podkreśla, że jej fundamentem jest dobra reputacja, a jej ustalenia oparte były m.in. na analitycznym modelu szacowania roli międzynarodowej zaproponowanym przez Andriya Tyushke,

Pojęcie to najlepiej scharakteryzować w ujęciu behawioralnym. Zachowania służące jej osiągnięciu i odgrywaniu takiej roli mogą przejawiać różne państwa – zarówno mocarstwa regionalne (jak Australia), jak i państwa małe, takie jak Nowa Zelandia. Zasadniczo są to państwa demokratyczne, które stawiają na pierwszym miejscu prawa człowieka i ich przestrzeganie, a także dążą do ich promocji. Preferują politykę wielostronną, promując respektowanie prawa międzynarodowego, pokojowe rozstrzyganie sporów i konfliktów oraz ochronę istniejącego porządku międzynarodowego. Niekiedy go nawet bronią, m.in. poprzez udział w operacjach wojskowych – przede wszystkim pokojowych, choć niewyłącznie (Dunne, Wheeler, 1998, s. 847–870). Naziye Dirikgil i Charalampos Efstathopoulos (2024, s. 1642–1643) podkreślają, że dla takich państw szczególnie charakterystyczny jest szacunek dla prawa do samostanowienia, solidaryzm oraz promocja rządów prawa i demokracji. Nie są one agresywne, nie grożą swoim sąsiadom, nie są zainteresowane posiadaniem broni masowego rażenia ani nie sponsorują organizacji terrorystycznych.

W przypadku Nowej Zelandii badacze często podkreślają jej duże zaangażowanie w działalność Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), gdzie państwo to prezentuje wspomniane wcześniej zachowania. Dowodem na pełnienie tej funkcji jest – jak zauważa Raymond Miller – dwukrotne zasiadanie Nowej Zelandii w Radzie Bezpieczeństwa ONZ jako niestałego członka w latach 1994–1995 i 2015–2016, a także aktywny udział sił zbrojnych w operacjach pokojowych ONZ (Miller, 2015, s. 1–25). Co istotne, działalność ta stanowi również element nowozelandzkiego *soft power*, sprzyjający rozwojowi przyjaznych relacji z innymi państwami oraz realizacji interesów gospodarczych. Operacje pokojowe ONZ nie są jednak jedyną formą wykorzystania instrumentu polityki zagranicznej Nowej Zelandii, jakim pozostają jej siły zbrojne.

Założenia dotyczące używania NZDF w ramach polityki zagranicznej państwa w trzeciej dekadzie XXI wieku

Kluczowym dokumentem, w którym określono rolę, jaką NZDF mają odgrywać w najbliższych latach, jest wydana w 2023 roku pierwsza w historii *Strategia bezpieczeństwa narodowego Nowej Zelandii*. Siły zbrojne zostały w niej przywołane pięciokrotnie. Dwukrotnie w kontekście głównych interesów bezpieczeństwa państwa, z zadaniami obejmującymi rozmieszczenie w celu wsparcia Ukrainy jako państwa realizującego swoje prawo do samoobrony oraz utrzymywanie zdolności do działań w kraju, w regionie i na świecie – w odpowiedzi na pojawiające się zagrożenia bezpieczeństwa oraz dla wsparcia partnerów (Security Together, 2023, s. 19). Podkreślono również znaczenie gotowości do reagowania kryzysowego na terenie południowego Pacyfiku w przypadku wystąpienia katastrof naturalnych oraz udzielania pomocy państwom dotkniętym ich skutkami, będącymi konsekwencją zmian klimatu (Security Together, 2023, s. 26). Wskazano ponadto na konieczność zabezpieczenia linii komunikacyjnych na morzach i oceanach (Security Together, 2023, s. 27).

Analizując te zapisy w kontekście odgrywania omawianej roli, należy podkreślić, że:

1. Siły zbrojne mają wspierać realizację prawa do samoobrony, co oznacza, że Nowa Zelandia jednoznacznie opowiedziała się po stronie Ukrainy jako państwa dotkniętego agresją i stara się jej pomóc, wykorzystując środek ostateczny, jakim są siły zbrojne.
2. Priorytetowe znaczenie dla sił zbrojnych mają zdolności do działania w regionie południowego Pacyfiku w przypadku wystąpienia katastrof naturalnych związanych ze zmianami klimatu, a więc do niesienia pomocy humanitarnej państwom i narodom nimi dotkniętym.
3. Zapewnienie ochrony wolności żeglugi służyć ma zarówno Nowej Zelandii, jak i innym państwom korzystającym z handlu drogą morską.

Tym samym autorzy *Strategii* w sposób jednoznaczny wskazują na zachowania charakterystyczne dla dobrego obywatela społeczności międzynarodowej. Mają być one demonstrowane m.in. przy użyciu NZDF.

Więcej informacji na ten temat należy szukać w dokumentach, które można uznać za strategię sektorowe. Pierwsza z nich dotyczy polityki zagranicznej, a druga – polityki obronnej i zadań sił zbrojnych. Warto przy tym porównać Strategię polityki zagranicznej Nowej Zelandii na lata 2020–2024 z kolejnym dokumentem tego typu, przyjętym w 2024 roku, ponieważ powstały one w odmiennych kontekstach politycznych. W dokumencie z 2020 roku, opracowanym w okresie rządów koalicji z Partią Pracy na czele, na pierwszym miejscu wśród celów Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Handlu wskazano wzmacnianie i ochronę międzynarodowego porządku oraz instytucji opartych na prawie (Strategic Intentions, 2020, s. 17). O bezpieczeństwie pisano w każdym z siedmiu priorytetowych kierunków polityki. Nie wchodząc w rozważania szczegółowe, podkreślić należy, że siły zbrojne miały wносить swój wkład w międzynarodowe operacje wojskowe i operacje pokojowe, których celem będzie ograniczanie i unikanie zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa oraz wkład w budowę stabilnego środowiska międzynarodowego. Zwrócono również uwagę na znaczenie obrony międzynarodowego porządku opartego na prawie oraz na potrzebę działań mających na celu zwalczanie nielegalnej imigracji (Strategic Intentions, 2020, s. 27).

W 2023 roku odbyły się wybory parlamentarne, które doprowadziły do zmiany rządu w Nowej Zelandii. Utworzono wówczas koalicję z Partią Narodową na czele. W przyjętej *Strategii polityki zagranicznej na lata 2024–2028* Ministerstwo Obrony wskazano jako jednego z głównych partnerów – drugiego pod względem ważności – w realizacji celów polityki zagranicznej w obszarze bezpieczeństwa (Strategic Intentions, 2024, s. 9).

Wskazano jednoznacznie na prymat bezpieczeństwa nad ekonomią, co jest przełomem w dotychczasowej polityce Nowej Zelandii. Za najważniejsze uznano: troskę o terytorium państwa i jego obywateli – zarówno w kraju, jak i za granicą, ochronę międzynarodowego systemu bezpieczeństwa opartego na prawie oraz szczególne zainteresowanie stabilnością regionu Pacyfiku i Indo-Pacyfiku (Strategic Intentions, 2024, s. 8 i 11).

Działania w każdym z tych obszarów omówiono szerzej, wskazując m.in. na potrzebę zwiększenia zaangażowania w zwalczanie terroryzmu oraz ochronę ładu międzynarodowego. Tym samym NZDF stały się przełomem w dotychczasowej polityce Nowej Zelandii.

Zawartość obu dokumentów jasno wskazuje nie tylko na znaczenie NZDF, lecz także na istnienie w nowozelandzkiej polityce zagranicznej szerokiego konsensusu w zakresie podstawowych kierunków działań państwa. Zmianie ulegają jedynie akcenty, co od lat podkreślają badacze (Headley, Reitzig, 2012).

Siły Obronne Nowej Zelandii

Podstawowe informacje na temat NZDF można znaleźć w publikowanym każdego roku raporcie (Annual Report, 2023). Zgodnie z danymi za 2023 rok, siły zbrojne Nowej Zelandii składały się z trzech rodzajów wojsk: Marynarki Wojennej, liczącej 2047 żołnierzy i 775 rezerwistów; Wojsk Lądowych – 4234 żołnierzy i 2065 rezerwistów; oraz Sił Powietrznych – 2388 żołnierzy i 420 rezerwistów. Łącznie dawało to 8669 żołnierzy służby czynnej i 3260 rezerwistów. Uwzględniając dodatkowo 3067 pracowników cywilnych, całe NZDF liczyły 14 996 osób. Siły zbrojne posiadały zdolności do działania w domenie morskiej, lądowej, powietrznej i kosmicznej. Zgodnie z *Annual Report 2023* (s. 18–21, 32) NZDF realizowały trzy główne zadania:

- wspieranie wysokiego poziomu życia Nowozelandczyków i odporności społeczeństwa poprzez świadczenie usług na terenie państwa (np. w sytuacji katastrof naturalnych) oraz wsparcie weteranów,
- ochronę interesów narodowych Nowej Zelandii, w tym obronę granic, zwalczanie terroryzmu i ochronę linii komunikacyjnych, zwłaszcza morskich,
- wspieranie międzynarodowego porządku opartego na prawie.

Ostatnie z wymienionych zadań jest kluczowe z perspektywy prowadzonych rozważań, a jego realizacja zostanie omówiona w odrębnym punkcie. W tym miejscu należy natomiast przeanalizować, jakie działania – i w jaki sposób – NZDF powinny prowadzić w tym zakresie.

Informacje dotyczące zasad użycia NZDF w operacjach wojskowych poza granicami państwa można znaleźć w *Doktrynie Obronnej Nowej Zelandii* (*New Zealand Defence Doctrine*, 2012). Podano w niej, że siły zbrojne mogą uczestniczyć zarówno w operacjach bojowych (*combat*), jak i stabilizacyjnych (*stability and support*), w których działania zbrojne stanowią element operacji, lecz nie jej istotę. Wszystkie operacje muszą być prowadzone zgodnie z prawem międzynarodowym, prawem wewnętrznym oraz przepisami państwa-gospodarza, co pozwala utrzymać wizerunek Nowej Zelandii jako dobrego obywatela społeczności międzynarodowej. Użycie siły powinno następować na podstawie decyzji Rady Bezpieczeństwa ONZ lub w ramach nieodłącznego prawa do obrony indywidualnej lub kolektywnej.

W wydanej w 2023 roku strategii sektorowej dotyczącej polityki obronnej, towarzyszącej *Strategii bezpieczeństwa narodowego*, opisano rolę sił zbrojnych w realizacji zadań m.in. na rzecz Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Handlu. Wskazano trzy zadania polityki obronnej: ochrona i wsparcie realizacji interesów Nowej Zelandii w regionie, w szczególności na Pacyfiku (Południowy Pacyfik), udział w działaniach zbiorowych na rzecz ochrony interesów i wartości istotnych dla Nowej Zelandii oraz reagowanie na wydarzenia zachodzące w kraju, w regionie i na świecie (Defence Policy, 2023, s. 11–12). Widać wyraźnie, że wszystkie trzy cele są bezpośrednio związane

z aktywnością na arenie międzynarodowej. Wśród zadań Ministerstwa Obrony wymieniono też budowanie partnerstw z państwami kluczowymi dla bezpieczeństwa i obronności Nowej Zelandii.

Biorąc pod uwagę wskazane zadania, NZDF musi być zdolne do obrony terytorium państwa i jego wód, a także do wnoszenia wkładu w operacje międzynarodowe – w tym prewencyjne – zarówno we współpracy z partnerami, jak i samodzielnie na obszarze południowego Pacyfiku. W dokumencie wspomniano również o możliwości rozmieszczania wojsk i udziale w działaniach bojowych. W związku ze zmianami zachodzącymi na świecie kluczowe znaczenie ma zdolność do obrony porządku opartego na prawie. Podkreślono ponadto potrzebę uczestnictwa w operacjach reagowania kryzysowego oraz utrzymywania stałej obecności na Antarktydzie (Defence Policy, 2023, s. 30–32).

NZDF muszą dysponować odpowiednimi zdolnościami do realizacji wszystkich wskazanych zadań. Zapisy odnoszące się do tego zagadnienia znalazły się w *Założeniach rozwoju sił zbrojnych w perspektywie 15-letniej*. We wstępie dokumentu stwierdzono, że rozwój NZDF jest niezbędny, bowiem według stanu na 2023 rok nie odpowiadały one potrzebom, zwłaszcza w zakresie zaangażowania w zwalczanie zagrożeń na poziomie regionalnym i globalnym. Jako główne założenia przyświecające zmianom w NZDF przyjęto:

- potrzebę skrócenie czasu na planowanie i reakcję,
- konieczność aktywnego uczestnictwa NZDF w budowie partnerstw na arenie międzynarodowej,
- utrzymanie gotowości bojowej (*combat readiness*),
- zapewnienie stabilnego i zwiększonego finansowania obronności (Future Force, 2023, s. 10).

Powyższe założenia mają przełożyć się na osiągnięcie przez NZDF wyższych niż w 2023 roku zdolności:

- bojowych,
- do prowadzenia kilku operacji w tym samym czasie (np. misji zagranicznych),
- elastyczności (odpowiedź na różne rodzaje zagrożeń),
- odporności (w szczególności do zapewnienia zdolności bojowych np. w wypadku przecięcia łańcucha dostaw),
- skalowalności (dostosowywania struktur, wielkości itp. do potrzeb w zależności od zagrożenia),
- budowania partnerstw (współpraca z siłami zbrojnymi innych państw, w szczególności w regionie),
- nowoczesności (pozyskiwanie technologii wojskowych jeszcze przed ich popularyzacją, czy wykorzystywaniu przez przeciwników),
- sprawności systemowej (łatwość wykorzystania, naprawy i utrzymania sprzętu, technologii itp.).

Wszystkie osiem zdolności oceniono pod względem ich znaczenia dla NZDF. Najwyższą rangę nadano zdolności do prowadzenia kilku operacji jednocześnie, następnie nowoczesności i odporności. W konsekwencji NZDF ma być wojskiem nowoczesnym, odpornym i zdolnym do

realizacji wielu zadań równocześnie. Takie ujęcie w pełni odpowiada potrzebom aktywności Nowej Zelandii na arenie międzynarodowej, zgodnie z założeniami polityki zagranicznej na rzecz bezpieczeństwa. Jednoznacznie wskazano, że NZDF musi posiadać odpowiednio wyszkolony i wyekwipowany personel, aby prowadzić operacje wojskowe o różnym charakterze – od reagowania kryzysowego w przypadku katastrof naturalnych po działania zbrojne w warunkach konfliktu (Future Force, 2023, s. 9–10).

Nie ma więc wątpliwości, że NZDF mają być instrumentem realizacji preferowanej roli Nowej Zelandii na arenie międzynarodowej. Rola ta – według nowozelandzkich badaczy – od lat pozostaje niezmienna. Jest nią dobry obywatel społeczności międzynarodowej, a siły zbrojne stanowią instrument służący jej odgrywaniu (Elliot, Cheeseman, 2004, s. 256; Harris, 2015, s. 48–49).

Wykorzystanie NZDF na arenie międzynarodowej

Warto porównać wykorzystania NZDF jako instrumentu polityki zagranicznej Nowej Zelandii w drugiej dekadzie XXI wieku z sytuacją w dekadzie trzeciej, aby sprawdzić, czy widoczny jest wspomniany konsensus polityczny w zakresie polityki zagranicznej. W Raporcie dotyczącym NZDF za rok fiskalny 2015–2016 podano, że kontyngenty NZDF wykonywały 14 operacji poza granicami państwa, w których uczestniczyło ok. 230 osób (Annual Report, 2016). Przyjmując, że rotacja następowała co pół roku, liczba uczestników mogła wynosić około 460 żołnierzy, co stanowiło ok. 5% stanu osobowego wojsk operacyjnych. Kontyngenty były zwykle niewielkie, a wydatki na ich utrzymanie wyniosły około 37 mln NZD (Annual Report, 2016, s. 67). Na podstawie miejsc stacjonowania można stwierdzić, że NZDF realizował operacje zagraniczne w ramach odgrywania roli dobrego obywatela społeczności międzynarodowej w regionach i państwach ważnych dla interesów gospodarczych Nowej Zelandii oraz jej pozycji w ONZ. Ten nowozelandzki pragmatyzm trafnie wyjaśnił jeden z „misjonarzy”, Greg Allnutt (2012), który we wspomnieniach napisał, że NZDF wykonuje różnorodne zadania – nie tylko w ramach operacji pokojowych, choć to właśnie one stanowią ich wizytówkę. Dlatego jako podstawową rolę NZDF w ramach odgrywania roli dobrego obywatela społeczności międzynarodowej wskazuje się udział w operacjach pokojowych ONZ (Greener, 2015).

W 2023 roku NZDF uczestniczył w 11 operacjach wojskowych poza granicami państwa. Jeśli jednak uwzględnić cztery misje realizowane na Bliskim Wschodzie, łączna liczba operacji wyniosłaby 14 – tyle samo co w 2016 roku (Annual Report, 2023, s. 52–53). Żołnierze prowadzili operacje na Antarktydzie, w Zjednoczonym Królestwie, Izraelu, Libanie i Syrii, na Bliskim Wschodzie, w Republice Korei, na półwyspie Synaj, w Południowym Sudanie, Japonii, Wyspach Salomona, w regionie południowego Pacyfiku oraz w Południowo-Wschodniej Azji. Ponadto działało 11 attachatów przy placówkach dyplomatycznych, m.in. w Australii, Chinach, Singapurze, Japonii, USA, Wielkiej Brytanii czy Belgii. Ich działalność wspierała realizację celu, jakim jest rozwijanie partnerstw międzynarodowych.

Podobnie jak w 2016 roku, kontyngenty nie były liczne, ale zapewniały obecność, a tym samym wkład Nowej Zelandii we wspieranie międzynarodowego systemu bezpieczeństwa opartego

na prawie oraz w zwalczanie zagrożeń dla bezpieczeństwa. Autorzy Raportu z 2023 roku krótko scharakteryzowali prowadzone misje, w większości wypadków, nie podając wielkości kontyngentów (Annual Report, 2023, s. 56–57):

1. Operacja TĪEKE – 29-osobowy kontyngent stacjonujący w Zjednoczonym Królestwie. Jego uczestnicy prowadzą misję szkoleniową dla żołnierzy ukraińskich z obsługi lekkich dział L119. Podkreślono, że w ten sposób wspierają państwo napadnięte przez Rosję, realizujące swoje prawo do samoobrony (do 97 żołnierzy).
2. Operacja Pukeko – kontyngent realizujący zadania w zakresie bezpieczeństwa morskiego na wodach regionu Bliskiego Wschodu, we współpracy z partnerami, w szczególności ze Zjednoczonym Królestwem. Działania te służą ochronie kluczowych linii komunikacyjnych, istotnych dla interesów Nowej Zelandii. Personel NZDF wspiera dowodzenie operacją (do 6 żołnierzy).
3. Operacja Gallant Phoenix – kontyngent rozmieszczony w Jordanii, udzielający wsparcia informacyjnego i wywiadowczego w ramach działań przeciwko organizacjom terrorystycznym (do 10 żołnierzy).
4. Operacja Troy – kontyngent wsparcia logistycznego i administracyjnego na Bliskim Wschodzie, obsługujący inne nowozelandzkie kontyngenty działające w tym regionie.
5. Operacja Scoria – kontyngent w ramach operacji ONZ w Izraelu, Libanie i Syrii (UNTSO) (do 8 żołnierzy).
6. Operacja Sudden – kontyngent uczestniczący w misji pokojowej ONZ w Południowym Sudanie (UNMISS) (do 3 żołnierzy).
7. Operacja Farad – kontyngent w ramach Międzynarodowych Sił Obserwacyjnych na Półwyspie Synaj, składający się m.in. z kierowców, saperów i oficerów pełniących służbę w dowództwie misji (do 28 żołnierzy).
8. Operacja Monitor – kontyngent w ramach misji ONZ w Republice Korei, liczący od 6 do 12 żołnierzy NZDF, monitorujących realizację porozumienia o zawieszeniu broni między Koreami.
9. Operacja Whio – kontyngent złożony z żołnierzy Sił Powietrznych i Marynarki Wojennej stacjonujących w Japonii, monitorujących przestrzeganie sankcji ONZ wobec Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej.
10. Operacja SIAST – kontyngent na Wyspach Salomona, wspierający utrzymanie bezpieczeństwa i porządku publicznego w ramach międzynarodowej operacji państw regionu Pacyfiku (do 4 żołnierzy).
11. Operacja Mohua – kontyngent stacjonujący w Bagdadzie, Kuwejcie i Katarze, uczestniczący w operacji *Inherent Resolve*, której celem jest walka z tzw. Państwem Islamskim (*Deployments*, 2025; *Operations & Engagements*, 2025).

Analizując rozmieszczenie kontyngentów NZDF, warto zauważyć także niewspomnianą wcześniej operację na Antarktydzie, związaną z obsługą nowozelandzkiej bazy naukowej (do 220 żołnierzy). Największe zaangażowanie operacyjne NZDF odnotowano jednak w regionie Bliskiego Wschodu. Należy do nich doliczyć dwie opisywane w Raporcie oddzielnie – na półwyspie Synaj

oraz w Izraelu, Libanie i Syrii – co łącznie daje sześć operacji w tym regionie. Również sześć prowadzono w regionie Pacyfiku, od Antarktydy po Japonię, natomiast po jednej – w Afryce i w Europie. Można zatem stwierdzić, że dla NZDF priorytetowe znaczenie mają dwa obszary działań: najbliższy geograficznie region Pacyfiku, szczególnie południowego, oraz bardziej odległy Bliski Wschód. Oba kierunki są w pełni zgodne z założeniami nowozelandzkiej polityki zagranicznej, obejmującymi m.in. ochronę kluczowych szlaków morskich, zwalczanie terroryzmu oraz rozwijanie partnerstw międzynarodowych. Wsparcie udzielane Ukrainie natomiast jednoznacznie demonstrowa przywiązanie Nowej Zelandii do prawa międzynarodowego. Wyraźnie widoczna jest również równowaga między udziałem NZDF w operacjach prowadzonych pod egidą ONZ a zaangażowaniem w działania realizowane we współpracy z najważniejszymi partnerami politycznymi.

Wydatki na obronność w okresie rozliczeniowym 2022/2023 wyniosły 3,242 mld USD, co stanowiło 1% PKB. W latach 2018–2019 wskaźnik ten sięgał około 1,3% PKB, w związku z realizacją programu modernizacji i zakupów sprzętu wojskowego przyjętego jeszcze przez poprzedni rząd. W kolejnych latach nakłady zaczęły spadać, pozostając na poziomie zdecydowanie niewystarczającym wobec potrzeb NZDF wynikających z nowych dokumentów strategicznych. W związku z tym w przywoływanych strategiach sektorowych wskazano na konieczność systematycznego zwiększania wydatków obronnych. Warto zauważyć, że koszt operacji prowadzonych poza granicami państwa w latach 2022–2023 wyniósł 37 mln NZD, czyli tyle samo co w 2016 roku (Annual Report, 2023, s. 98–100). Niestety ze względu na brak danych dotyczących liczebności poszczególnych kontyngentów nie jest jednak możliwe dokładne porównanie ich łącznej wielkości ze stanem z lat 2015–2016. Częściowe dane z 2024 roku oraz informacje dotyczące finansowania pozwalają stwierdzić, że zaangażowanie NZDF w działania na arenie międzynarodowej utrzymuje się na zbliżonym poziomie, co potwierdza kontynuację roli dobrego obywatela społeczności międzynarodowej. Biorąc więc pod uwagę ambitne zapowiedzi nowego rządu dotyczące wzmocnienia sił zbrojnych, które obecnie nie są w pełni przygotowane do sprostania współczesnym wyzwaniom, można oczekiwać znacznego wzrostu wydatków obronnych i aktywności NZDF na arenie międzynarodowej – w tym potencjalnie większych kontyngentów wojskowych.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza prowadzi do jednoznacznego wniosku: NZDF stanowią instrument odgrywania przez Nową Zelandię roli dobrego obywatela społeczności międzynarodowej. Potwierdzają to zarówno cechy charakterystyczne tej roli, jak i ich przełożenie na założenia nowozelandzkiej polityki zagranicznej oraz miejsce, jakie zajmują w niej siły zbrojne. Ujmując rzecz syntetycznie, można stwierdzić, że:

1. NZDF poprzez udział w licznych operacjach wojskowych na świecie – szczególnie na Bliskim Wschodzie i w regionie Pacyfiku – wnoszą istotny wkład w obecność Nowej Zelandii na arenie międzynarodowej. Uczestnicząc w rozwiązywaniu kluczowych problemów bezpieczeństwa globalnego, działają we współpracy z partnerami, których znaczenie dla bezpieczeństwa i rozwoju gospodarczego Nowej Zelandii jest naturalne i dowodzi

pragmatyzmu jej polityki zagranicznej. Działania te wpisują się w odgrywanie roli dobrego obywatela społeczności międzynarodowej, służąc jednocześnie realizacji interesów narodowych i budowie pozytywnego wizerunku państwa.

2. Kontyngenty wystawiane przez NZDF cechuje mała liczebność i wysoka specjalizacja, co sprawia, że są cenione przez partnerów międzynarodowych – zarówno w operacjach szkoleniowych, jak i bojowych (szczególnie w przypadku nowozelandzkich sił specjalnych). Swoją wartość w tym zakresie udowodniły m.in. w Afganistanie, a wcześniej w takich miejscach jak Timor Wschodni czy Wietnam. Aby jednak móc nadal skutecznie realizować powierzone zadania, NZDF wymagają zwiększenia liczebności i modernizacji wyposażenia. Bez tego nie będą w stanie prowadzić równocześnie kilku operacji na większą skalę poza granicami państwa ani działać samodzielnie w regionie Pacyfiku. Okres korzystania przez Nową Zelandię z „dywidendy pokojowej” dobiegł końca.
3. Pozytywny wizerunek państwa na arenie międzynarodowej, budowany m.in. poprzez działania NZDF jako obrońcy porządku opartego na prawie i wspierającego ofiary agresji, ma dla Nowej Zelandii – jako państwa małego – ogromne znaczenie. Wzmacnia jej bezpieczeństwo, zwiększa zaufanie partnerów i umożliwia liczenie na pomoc w sytuacji zagrożenia suwerenności lub wystąpienia czynników niekorzystnych dla dobrobytu obywateli. Przyczynia się również do rozwoju gospodarczego, m.in. poprzez wzrost turystyki, której sprzyja pozytywny wizerunek Nowej Zelandii jako państwa odpowiedzialnego i zaangażowanego w utrzymanie pokoju.
4. Biorąc pod uwagę decyzje nowego rządu Nowej Zelandii podjęte w 2025 roku – w szczególności dotyczące zwiększenia finansowania sił zbrojnych – można przyjąć, że NZDF pozostaną instrumentem realizacji wskazanej roli w kolejnych latach. Niewykluczone, że nacisk na jej odgrywanie będzie jeszcze większy, m.in. poprzez zwiększenie liczebności kontyngentów uczestniczących w operacjach poza granicami państwa.

Bibliografia

- Allnutt, G. (2012). *Keeping the peace. A Kiwi's modern conflict experience*. Christchurch: John Douglas Pub.
- Ayson, R. (2004). New Zealand: armed to make a difference? W: L. Elliot, G. Cheeseman (red.), *Forces for good. Cosmopolitan militaries in the twenty-first century* (s. 250–262). Manchester: Manchester University Press.
- Balcerowicz, B. (2006). *Siły zbrojne w państwie i stosunkach międzynarodowych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Balcerowicz, B. (2010). *Siły zbrojne w stanie pokoju, kryzysu, wojny*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Brown, S. (2003). *The Illusion of control. Force and foreign policy in the 21st century*. Washington: Brookings Institution Press.
- Clausewitz, C. (1995). *O wojnie*. Lublin: Wydawnictwo Test.
- Czechowska, L. (2017). Mały mocarz: Nowa Zelandia jako przykład roli międzynarodowej osiągniętej dobrą reputacją. *Athenium*, 54, 7–22.
- Cziomer, E., Zyblikiewicz L. (2004). *Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Deployments*. Pobrane z: <https://www.defence.govt.nz/our-work/partner/deployments/> (2.01.2025).

- Dirikgil, N., Efstathopoulos, C. (2024). Good international citizenship and the protection of internally displaced persons: examining Kenya's law and Policy. *The International Journal of Human Rights*, 28 (10), 1640–1661.
- Evans, G. (2022). *Good International Citizenship. The Case for Decency*. Melbourne: Monash University Publishing.
- Greener, B.K., *Peacekeeping Contributor Profile: New Zealand*. Pobrane z: <https://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-new-zealand/> (5.01.2025).
- Harris, H. (2015). *New Zealand Identity and New Zealand-Japan Relations: 1945–2014*. Wellington: Victoria University of Wellington.
- Headley, J., Reitzig, A. (2012). Does foreign policy represent the views of the public? Assessing public and elite opinion on New Zealand's foreign policy. *Australian Journal of International Affairs*, 66 (1), 70–89.
- Kaczmarek, J., Łepkowski, W., Zdrodowski, B. (red.) (2008). *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*. Warszawa: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Miller, R. (2015). *Democracy in New Zealand*. Auckland: Auckland University Press.
- Ministry of Defence (2023). *Defence Policy and Strategy Statement 2023*.
- Ministry of Defence (2023). *Future Force Design Principles 2023*.
- Ministry of Defence (2023). *Pūrongo ā t au Annual Report 2023*.
- New Zealand Defence Force (2012). *New Zealand Defence Doctrine*.
- New Zealand Defence Forces (2016). *The 2015-2016 Annual Report for the year ended*.
- New Zealand Foreign Affairs & Trade (2020). *Strategic Intentions 2020–2024*.
- New Zealand Foreign Affairs & Trade (2024). *Strategic Intentions 2024–2028*.
- New Zealand Government (2023). *Security Together, New Zealand's National Security Strategy 2023–2028. Operations & Engagements*. Pobrane z: <https://www.nzdf.mil.nz/nzdf/operations-and-engagements> (2.01.2025).
- Overseas Operations*. Pobrane z: www.nzdf.mil.nz/ (7.01.2025).
- Topolski, I. (2004). *Siła militarna w polityce zagranicznej Federacji Rosyjskiej*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Vaughn, B.R. (2012). *The United States and New Zealand: Perspectives on a Pacific Partnership*. Wellington: Ian Axford Fellowships in Public Policy.
- Wheeler, N.J., Dunne, T. (1998). Good international citizenship: a third way for British foreign Policy. *International Affairs*, 74 (4), 847–870.
- Zięba, R. (red.) (2005). *Wstęp do teorii polityki zagranicznej państwa*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.

Cytowanie

- M. Lasoń (2025). Siły zbrojne jako instrument odgrywania roli dobrego obywatela społeczności międzynarodowej przez Nową Zelandię w trzeciej dekadzie XXI wieku. *Acta Politica Polonica*, 2 (60), 65–76. DOI: 10.18276/ap.2025.60-04.